

گزارش طرح تحقیقاتی

ارزیابی میزان تأثیر برنامه‌های هفته بسیج از نظر مردم، بسیجیان و مسئولین*

مجری: مهدی خانی

فصلنامه مطالعات بسیج، سال هشتم، شماره ۲۶، بهار ۱۳۸۴

طرح مسأله

با گذشت ربع قرن از دوران پر افتخار عمر بسیج که در سایه وجود آن، امنیت، آرامش و آسایش کشور احساس می‌شود و درسنوات پایانی آن با برنامه‌ریزی و اقدامات فرهنگی و نیز پرداختن به مسأله آمادگی دفاعی در برابر تهدیدات نبرد نامتقارن، این مسأله مطرح است که هریک از برنامه‌های هفته بسیج چه اثری بر شرکت‌کنندگان و مخاطبان و بر مردم جامعه به جای می‌گذارد. دیگر اینکه، بسیجیان و مردم چه نگرشی نسبت به بسیج و عملکرد آن دارند؟ چنانچه ارزیابی علمی از نگرش و نظرات بسیجیان و مردم نسبت به عملکرد بسیج در «هفته بسیج» صورت گیرد، می‌تواند توجه مسئولان و دست‌اندرکاران بسیج را به موفقیتها و کاستیهای آن، به خصوص جنبه‌های مثبت و اثرگذار برنامه‌هایی که در این هفته اجرا می‌شود، جلب کند.

موضوع از این جهت حائز اهمیت است که مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۲ به اثربخش بودن فعالیتهای نیروی مقاومت تأکید کردند. این تحقیق می‌تواند معلوم کند که دیدگاهها و انتظارات مردم و بسیجیان از بسیج چیست؟ و برنامه‌های ارائه شده تا چه اندازه توانسته است رضایت شرکت‌کنندگان، مخاطبان و مردم را فراهم کند.

* این طرح در مرکز سنجش افکار سازمان تحقیقات و مطالعات بسیج اجرا شده‌است.

نظرخواهی از برنامه‌های هفته بسیج در سالهای ۸۱ و ۸۲ به اجرا درآمد، ولی پرسشنامه آن برای سنجش میزان رضایت از هر برنامه طراحی نشده بود؛ لذا تحقیق حاضر علاوه بر یافته‌های کلی، یافته‌های جزئی‌تری را نیز در اختیار می‌گذارد که شامل سنجش نظرات شرکت‌کنندگان در هر برنامه است. هدفهای دیگر طرح عبارت بود از: سنجش میزان انعکاس برنامه‌های صدا و سیما، مطبوعات و رسانه‌های جمعی، ارزیابی میزان پاسخگویی فرماندهان و مسئولان بسیج به مردم و سنجش میزان آگاهی مردم و بسیجیان از فعالیتهای و عملکردهای بسیج.

روش تحقیق

این تحقیق از نوع پیمایشی است که با استفاده از پرسشنامه (حاوی سؤالات باز و بسته) انجام گرفته است. جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت برنامه‌های متمرکز و غیرمتمرکز انجام گرفته که در برنامه‌های متمرکز، از طریق کارشناسان تیم پژوهشی و در برنامه‌های غیرمتمرکز، از طریق آموزش و توجیه پرسشگران حرفه‌ای (شبکه پرسشگران بسیج) اقدام شده است.

گروههای مورد مطالعه را موارد زیر تشکیل می‌دهند.

الف) بسیجیان عضو عادی و فعال؛ ب) گروهی از مردم که در برنامه‌های هفته بسیج شرکت داشته‌اند؛ ج) مردم عادی که از طریق رسانه‌های جمعی از برنامه‌های بسیج استفاده کردند؛ د) مجریان و متصدیان بسیج که مسئولیت اجرای برنامه‌ها را برعهده داشتند.

برنامه‌های متمرکز به استثنای صعود به قله تفتان و دومین همایش تئاتر مقاومت (که به ترتیب در استانهای سیستان و بلوچستان و ایلام به اجرا درآمد) در تهران اجرا شد و برنامه‌های غیرمتمرکز در استانهای تهران بزرگ، فارس، آذربایجان شرقی، خراسان، خوزستان، کرمانشاه، کرمان، گلستان، ایلام، اردبیل، و قزوین به اجرا درآمد.

از بین برنامه‌های هفته بسیج، مهمترین آنها با تصویب کارفرما و شورای پژوهشی سازمان تحقیقات و مطالعات بسیج انتخاب شد.

نتایج تحقیق

برخی از مهمترین یافته‌های این تحقیق عبارتند از:

- از نظر تحصیلات، ۴۷/۵ درصد افراد، دارای تحصیلات دبیرستانی و دیپلم، ۱۸/۵ درصد فوق دیپلم، ۱۴ درصد لیسانس، ۳/۵ درصد فوق لیسانس و بالاتر و ۱۱/۵ درصد، تحصیلات ابتدایی و راهنمایی دارند.
- از نظر شغل، ۲۰ درصد را محصل و به همین نسبت، کارمندان تشکیل می‌دهند. ۹ درصد افراد پاسخگو خانه‌دار، ۸/۵ درصد دارای مشاغل آزاد، ۶ درصد دانشجو هستند و ۱۰/۵ درصد نیز در مورد شغل خود اظهار نظر نکردند.
- میزان رضایت پاسخگویان از برنامه‌های اجرا شده در هفته بسیج نشان می‌دهد افرادی که گزینه زیاد را انتخاب کرده‌اند به میزان ۳۳ درصد (یک سوم کل پاسخگویان) بیش از سایرین رضایت داشتند و افرادی که گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند با ۲۳/۵ درصد در مقام بعدی قرار دارند. به عبارت دیگر ۵۶/۵ درصد افراد، از برنامه‌ها راضی بودند و فقط ۵ درصد ناراضی بوده که گزینه‌های خیلی کم و کم را علامت زده‌اند. همچنین ۲۳ درصد پاسخگویان اظهار نظر نکردند.
- میزان رضایت پاسخگویان از مدیریت مراسم (فضا، صوت، نور، نحوه اجرا و ...) نشان می‌دهد بیشترین فراوانی مربوط به افرادی است که گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند (۴۳/۷ درصد) و افرادی که گزینه خوب را انتخاب کرده‌اند، ۳۶/۲ درصد است؛ یعنی ۷۹/۹ درصد (چهارپنجم) افراد از مدیریت مراسم رضایت داشتند. کسانی که گزینه‌های خیلی ضعیف و ضعیف را انتخاب کرده‌اند، فقط ۱/۵ درصد را شامل می‌شود.
- ۶۵/۵ درصد پاسخگویان معتقدند برنامه‌های اجرا شده در هفته بسیج اثرات زیادی در دستیابی سازمان به اهداف خود داشته است؛ یعنی دو سوم افراد با انتخاب گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد به ترتیب ۴۱/۵ درصد و ۲۴ درصد ارزیابی مثبتی دارند و ۶/۵ درصد افراد میزان اثرگذاری را اندک می‌دانند. با توجه به اینکه ۵۶/۵ درصد افراد رضایت خود را با انتخاب گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد اعلام کرده‌اند، شایسته است در هدفگذاری، برنامه‌ریزی و نحوه اجرای برنامه‌های هفته بسیج تجد نظر صورت گیرد. پیشنهاد مشخص این است که قبل از تصویب برنامه، مشاوره لازم با رده‌های صنفی به‌ویژه امور مناطق صورت گیرد تا میزان

مشارکت و انگیزه مدیران اجرایی را افزایش دهد.

میزان رضایت پاسخگویان از مدیریت مراسم (فضا، صوت، نور و ...) نشانگر آن است که کمیته‌های اجرایی به‌خوبی به وظایف خود عمل می‌کنند. اینکه ۴۳/۷ درصد پاسخگویان گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند، یافته‌ای است که کمتر مورد محتوایی، علمی و تکنولوژیکی از آن برخوردار بوده است؛ یعنی میزان رضایت از محتوای هر برنامه، بسیار کمتر از مدیریت مراسم (امور اجرایی) است. بنابراین توجه بیشتر به امور محتوایی می‌تواند اثربخشی و رضایت پاسخگویان را افزایش دهد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی